

Otázky a odpovede k situácii, keď prijímateľ sociálnej služby (občan SR alebo Ukrajiny) neplatí úhradu za poskytované služby, a ako v takýchto prípadoch postupovať

Odpovede na otázky vychádzajú z úpravy právnych vzťahov pri poskytovaní sociálnych služieb obsiahnutých

- a) v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnych službách“) a
- b) v nariadení vlády Slovenskej republiky č. 109/2022 Z. z. o niektorých opatreniach v oblasti sociálnych služieb v čase mimoriadnej situácie, núdzového stavu alebo výnimočného stavu vyhláseného v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny v znení nariadenia vlády č. 130/2022 Z. z. a nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 210/2022 Z. z. (ďalej len „nariadenie vlády“), ktoré upravuje v čase tejto krízovej situácie niektoré odchýlky od uplatňovania zákona o sociálnych službách.

1. Má sociálne zariadenie za povinnosť nájsť prijímateľovi, ktorý nemá na úhradu a jeho rodinní príslušníci odmietajú platiť adekvátne náhradné bývanie/ubytovanie?

Ak prijímateľ sociálnej služby (predpokladáme, že ide o plnoletú zaopatrenú fyzickú osobu, ktorá je prijímateľom sociálnej služby uvedenej v § 31 a 34 až 41 zákona o sociálnych službách) nemá dostatočný príjem a majetok na možnosť platenia úhrady za poskytovanú sociálnu službu ku dňu požadovanej splatnosti tejto úhrady a uplatňuje sa u neho právna ochrana zostatku z jeho príjmu po zaplatení tejto úhrady tak, ako to ustanovuje § 72, § 72a a § 73 zákona o sociálnych službách, tak nezaplatená úhrada za sociálnu službu alebo časť tejto úhrady sa vymáha postupne od jeho zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov, a to za podmienok ustanovených v § 73 ods. 12 zákona o sociálnych službách. Ak nedôjde k uzatvoreniu písomnej zmluvy medzi poskytovateľom sociálnej služby a zaopatrenými plnoletými deťmi alebo rodičmi prijímateľa sociálnej služby o platení tejto prijímateľom sociálnej služby nezaplatenéj úhrady za sociálnu službu alebo jej časti (tzv. nechcú dobrovoľne zaplatiť i keď disponujú príjmom a majetkom pri zachovaní ochrany aj u nich zostatku z príjmu vo výške 1,65- násobku sumy životného minima spoločne posudzovaných osôb po zaplatení tejto úhrady) tak poskytovateľ sociálnej služby musí iniciovať začatie správneho konania na príslušnej obci alebo vyššom územnom celku v rozsahu ich pôsobnosti, podľa toho o aký druh poskytovanej sociálnej služby ide, vo veci povinnosti zaopatrených plnoletých detí alebo rodičov platiť túto prijímateľom sociálnej služby nezaplatenú úhradu za sociálnu službu alebo jej časť, za tohto prijímateľa sociálnej služby (§ 73 ods. 13 zákona o sociálnych službách). Vydané právoplatné rozhodnutie príslušnej obce alebo príslušného vyššieho územného celku je exekučným titulom na možnosť vynútenia plnenia tejto povinnosti od „rodinných príslušníkov“ prijímateľa sociálnej služby.

Zdôrazňujeme vzhľadom na vecný obsah Vašej otázky, že skutočnosť, že „rodinní príslušníci“ prijímateľa sociálnej služby neplatia- nedoplácajú (nechcú platiť ani doplácať) týmto prijímateľom ku dňu splatnosti úhrady za sociálnu službu nezaplatenú úhradu za sociálnu službu (v dôsledku prijímateľovi sociálnej služby priznanej ochrany zostatku z jeho príjmu po zaplatení tejto úhrady), nemá vplyv na faktické poskytovanie sociálnej služby prijímateľovi tejto sociálnej služby, ktorý je na

ňu odkázaný a kontinuitu poskytovania tejto sociálnej služby. Možnosť jednostranného vypovedania zmluvy o poskytovaní sociálnej služby zo strany poskytovateľa sociálnej služby je zákonom o sociálnych službách viazaná len na taxatívne uvedené možné dôvody vypovedania tejto zmluvy (§ 74 ods. 14 zákona o sociálnych službách). Právny dôvod možnosti jednostranného vypovedania zmluvy o poskytovaní sociálnej služby poskytovateľom sociálnej služby podľa § 74 ods. 14 písm. a), pokiaľ ide „o nezaplatenie dohodnutej úhrady za sociálnu službu“ sa vzťahuje výlučne na nezaplatenie tejto dohodnutej úhrady priamo prijímateľom sociálnej služby, a ide o nezaplatenie dohodnutej úhrady po uplatnení povinného zostatku z príjmu po zaplatení tejto úhrady ku dňu jej splatnosti (podľa § 74 ods. 7 písm. i) zákona o sociálnych službách). To znamená, že ak prijímateľ sociálnej služby zo subjektívnych dôvodov neplatí dohodnutú úhradu za sociálnu službu, hoci je túto úhradu spôsobilý platiť i pri priznanej ochrane zostatku z jeho príjmu ku dňu splatnosti tejto úhrady.

2. Ak nájdené bývanie prijímateľ odmietne, a bude odmietat každé bývanie, ako riešiť situáciu?

Ak poskytovateľ sociálnej služby jednostranne vypovedá zmluvu o poskytovaní sociálnej služby a to len z taxatívne uvedených dôvodov v § 74 ods. 14 písm. a), b) a d) zákona o sociálnych službách a ide o poskytovanie celoročnej pobytovej sociálnej služby, sú obec a vyšší územný celok v rámci svojej pôsobnosti povinné v spolupráci s poskytovateľom sociálnej služby zabezpečiť fyzickej osobe nevyhnutné podmienky na zabezpečenie základných životných potrieb, ak si ich nevie zabezpečiť sama. Za zabezpečenie nevyhnutných podmienok na zabezpečenie základných životných potrieb podľa predchádzajúcej vety sa považuje aj poskytnutie prístrešia v rámci zariadení sociálnych služieb krízovej intervencie preukázaného záväzkom poskytovateľa tejto sociálnej služby, že uzavrie zmluvu o poskytovaní tejto sociálnej služby krízovej intervencie s touto fyzickou osobou, ktorej poskytovateľ jednostranne vypovedal zmluvu o poskytovaní sociálnej služby. V súlade s § 712c Občianskeho zákonníka nájomca nie je povinný vystahovať sa z bytu a byť vypratať, kým nie je pre neho zabezpečená zodpovedajúca bytová náhrada. Nájomca, ktorý má byť vypratať, je povinný uzavrieť zmluvu o bytovej náhrade do 30 dní od doručenia písomného vyhlásenia o zabezpečení bytovej náhrady; ak nájomnú zmluvu bezdôvodne neuzavrie, jeho nárok na bytovú náhradu zanikne. Táto úprava Občianskeho zákonníka sa primerane vzťahuje aj na procesné zabezpečenie interpretácie § 74 ods. 17 zákona o sociálnych službách (prijímateľ sociálnej služby nie je povinný vystahovať sa zo zariadenia sociálnych služieb, kým nie sú pre neho zabezpečené obcou a vyšším územným celkom v rozsahu ich pôsobnosti v spolupráci s poskytovateľom sociálnej služby nevyhnutné podmienky na zabezpečenie základných životných potrieb (vrátane prístrešia), ak si ich nevie zabezpečiť sám. Prijímateľ sociálnej služby nie je teda povinný vystahovať sa zo zariadenia sociálnych služieb, kým nemá zabezpečené základné životné potreby. Prijímateľ sociálnej služby, ktorý má zariadenie sociálnych služieb (svoju obytnú miestnosť s príslušenstvom) vypratať, je povinný uzavrieť zmluvu o poskytovaní sociálnej služby v zariadení služieb krízovej intervencie (vrátane prístrešia) do 30 dní od doručenia písomného vyhlásenia o zabezpečení nevyhnutných podmienok na zabezpečenie základných životných potrieb; ak túto zmluvu o poskytovaní sociálnej služby v zariadení služieb krízovej intervencie bezdôvodne neuzavrie, podmienky zabezpečenia nevyhnutných podmienok na zabezpečenie základných životných potrieb podľa § 74 ods. 17 zákona sa považujú za splnené.

V prípade, že klient zariadenia sociálnych služieb s celoročnou pobytovou sociálnou službou odmieta rešpektovať platnú jednostrannú výpoveď zmluvy o poskytovaní sociálnej služby a vystahovať sa napriek tomu, že má zabezpečené nevyhnutné podmienky na zabezpečenie základných životných potrieb (§ 74 ods. 17 zákona o sociálnych službách), prevláda všeobecne prijatý záver vyplývajúci aj z rozhodovacej praxe súdov, že svojpomocné vypratanie po skončení nájomného vzťahu (zmluvného vzťahu poskytovania sociálnej služby v zariadení s celoročnou pobytovou sociálnou službou) je neprípustné a nezákonné a dokonca môže byť dôvodom trestného stíhania. Svojpomocné konanie zákon pripúšťa (v zmysle § 6 OZ) len pri bezprostredne hroziacom neoprávnenom zásahu do (vlastníckych) práv. Preto je nevyhnutné zo strany prenajímateľa, resp.

poskytovateľa sociálnej služby v zariadení s celoročnou pobytovou sociálnou službou obrátiť sa na súd so žalobou na vypratanie bytu (žalobou na vypratanie obytnej miestnosti s príslušenstvom v zariadení sociálnych služieb) a až na základe právoplatného rozhodnutia súdu bude možné toto rozhodnutie vykonať exekútorom.

3. Kde bude pohľadávku zariadenie vymáhať? Pri občanovi SR v dedičskom konaní. Kde a ako pri odíedencovi?

Nakoľko nariadenie vlády neobsahuje v tomto smere odchýlku od zákona o sociálnych službách, uplatňuje sa aj vo vzťahu „k osobám s osobitnou ochranou“ (§ 1 ods. 2 nariadenia vlády) zákon o sociálnych službách so špeciálnou úpravou obsiahnutou v § 73 ods. 14 zákona o sociálnych službách, ktorá upravuje podmienky na možnosť domáhania sa splatnosti pohľadávky nezaplatenej úhrady za sociálnu službu. Pohľadávka nezaplatenej úhrady za sociálnu službu sa vymáha v súlade s § 73 ods. 14 zákona o sociálnych službách pri zmenených príjmových a majetkových pomeroch dlžníka, ktoré umožňujú jej splatnosť, a to aj z časti, a to pri garancii právnej ochrany povinného zostatku z príjmu aj pri uhrádzaní tohto dlhu na úhrade za poskytovanú sociálnu službu. K napĺňaniu tohto oprávnenia vymáhania pohľadávky sú určené aj povinnosti prijímateľa sociálnej služby ustanovené v § 93 ods. 1 a 4 zákona o sociálnych službách (najmä ohlasovacia povinnosť zmeny v príjmových a majetkových pomeroch rozhodujúcich na platenie úhrady za sociálnu službu). Pohľadávka nezaplatenej úhrady za sociálnu službu sa uplatňuje najneskôr v konaní o dedičstve. Touto právnou úpravou však nie je dotknutý režim priebežnej náležitej správy a vymáhania tejto pohľadávky poskytovateľa sociálnej služby, ktorý je veriteľom a musí sa starať o to, aby všetky povinnosti dlžníka boli včas a riadne splnené pri zmene príjmových a majetkových pomerov dlžníka. Predmetom zákona o sociálnych službách však nie je právna úprava spôsobu nakladania s pohľadávkami poskytovateľa sociálnej služby, vrátane ich uplatňovania a vymáhania, a preto je potrebné vychádzať zo všeobecnej úpravy týchto vzťahov v Občianskom zákonníku.

4. Môžu zariadenia soc. služieb s celoročnou pobytovou službou uzatvárať zmluvy o poskytovaní SS na dobu určitú, aby sa vyhli týmto situáciám?

Môžu, ak sa poskytovateľ a prijímateľ ma takomto znení zmluvy, pokiaľ ide o takýto čas poskytovania sociálnej služby, slobodne, určite, vážne a bez nátlaku dohodnú, a to po určitom, zrozumiteľnom a vážnom prejave svojej vôle, a to pri znalosti súvisiacich možných aj negatívnych dôsledkov tak na poskytovateľa sociálnej služby aj na prijímateľa sociálnej služby. Sociálna služba sa môže poskytovať len na základe zmluvy uzatvorenej medzi poskytovateľom sociálnej služby a prijímateľom sociálnej služby, ktorej obsahom je takýto prejav vôle oboch zmluvných strán týkajúci sa poskytovania sociálnej služby.